

L' AVENS

REVISTA MENSUAL

* CIENCIAS * ARTS * LLETRAS *

Barcelona Mars de 1883

TEATRE CATALÁ.

LO PUNYAL D' OR.

NS de tenir ocasió de veure representar ó llegir l' obra que nos ocupa, havíam llegit alguna crítica referent á ella, y confesarém que al anarla á examinar en lo teatre per primera volta, y encara avuy al agafarla pera llegir-la, ho feyam previnguts en contra del autor. Y es que l' esperiencia de dramas sense principi ni fi, ab uns quants finals d' efecte, y moltes vegadas ab bon vers, ó altres voltas ab un argument comú acabat per una peripecia tan inverossimil, ó al menys tan mal presentada, com nos en dona exemple una última producció (segons resavan los cartells aplaudidíssima) d' un ingeni dels primers de Catalunya; nos inclinavan al pitjor costat.

Hem vist ja *Lo punyal d' or*; acabém de llegirlo. ¿Es aplicable lo qu' havem dit al drama del senyor Ferrer y Codina?

En absolut, y ho afirmém sens vacilar ni un punt, pera nosaltres, no. Lo drama nos ha agradat, y nos ha agradat molt. ¿Per qué? Aném per parts.

En primer lloch, nosaltres, volém veurer en lo drama, com en tota obra literaria, una *idea*. *La falta d' idea deixa l' obra desmayada d' esperit y*

sens titol á la bellesa, escriu un distinguit filosoph alemány, y á aixó s' anyadeix en l' obra dramática, que sense un punt de partida, millor, sense un centre, no hi pot haver l' *unitat* qu' es pera ella requisit indispensable.

L' *idea* está representada per lo *protagonista* que, ara anant á triunfar, ara cayent en nous perills, dona á l' obra dramática altre qualitat, l' *interés*, de tal consideració qu' ajuda á constituir l' essencia del drama.

¿Lo drama que nos ocupa, se proposa 'l triunfo d' una idea, te protagonista? De primera impresió sembla que no, y potser aquest sigui 'l motiu qu' ha fet jutjar á algú, malament, en total, l' obra del Sr. Ferrer.

Sembla que no te cap *protagonista*, perque en compte de tenirne un ne tèn *dos*; y aixó, que la generalitat de las vegadas es un defecte gravíssim, no fa mal de cap manera á *Lo punyal d' or*, puig l' acció trabada dels dos, las maldats de l' un y las proesas y angunias del altre forman una unitat, un tercer protagonista incorpóreo, que es lo qui interessa verdaderament al espectador, lo qui 'l porta anhelós al final del drama. Es *la lluyta entre 'l be y 'l mal*.

Ans de passar endevant volém assegurar aixó qu' havem dit, puig dos *protagonistas* en un sol drama sembla una heretgia literaria, y per nosaltres no ho es. En tots los dramas, en totas las comedias, l' héroe batalla ab una série de accions sens nom, ab un cúmulo de contrarietats; lo poeta al voler fer triunfar una idea te de presentar la contraria. En la generalitat dels dramas la *contraria* es innominada; en *Lo punyal d' or*, además d' acció te nom, está personificada, es lo comte Arnald, lo segon protagonista.

¿Y aquesta novetat pot danyar á l' obra? En nostre concepte, lluny d' aixó, li dona més vigor. Se presentan en lo palench dos guerrers: abdos lluytan ab valor, ara nos interessa l' habilitat de l' un, ara 'l decaiment de l' altre; pero sempre ¿no llú per sobre l' idea de qui vencerá?

Heus aquí com *Lo punyal d' or* ab dos *protagonistas* pot tenir una *idea*, una *unitat*, que comensa en la primera escena quant Huch, apuntant ab sa ballesta á Galcerán diu al comte

«L' infern encar vos ajuda;
pregueu per ell.»

y acaba en l' última quant

dient lo comte

¡Mira si es lo cel, ó jo
que té de guanyar l' aposta!

surt Farrich qu' al llen-

sal pel salt del templari, diu

¡El cel, comte malehit!

Ans resulta, en tot, perfecta l' obra del Sr. Ferrer. Perque si 'l protagonista hagués sigut solament Galcerán ¿no sobrarien tantas aventuras y maldats com nos han de contar del comte, y tots sos esforços pera recobrar *lo punyal d' or* que forma, no petita part, del drama? Y si aquest, al contrari, s' hagues referit al comte Arnald solament, es á dir, fent veure qu' al fi 'l malvat sucumbeix ¿no sobrarien totas las angustias de Galcerán? Protagonistas los dos pera formar l' *unitat*, lo *pensament* de l' obra, ja ho havem dit, aquesta resulta, en tot, perfecta.

Descendím á las parts.

Ha citat en general, la crítica, com modelo 'l primer acte, y á nosaltres no 'ns ho sembla aixís. ¡Quin cúmulo d' epissodis y efectes dramátichs! Encar no acaba en nosaltres l' emoció de la primera escena, se descubreix lo possessor del punyal d' or; desseguida se desafían los dos rivals, després nos afectan las contrarietats dels amors d' En Galcerán y N' Adeleta; havém de sospitar que Estrella ayma á Galcerán sent

¡Rival de la meva filla!

ha de desenganyar á aquell de l' amor d' esta, se descubreix que Galcerán es fill d' Estrella, y ella, mes tart, li diu proposant un altre tremendo epissodi,

ma filla es... vostra germana!..

y per fi té lloch la ben preparada última escena en la que lo fill pera salvar l' honor de sa mare, se nega á s' aymada!

Ab poch més podríam fer tot un drama, ó varios dramas. Aixís se perjudica altament l' *exposició*, y l' autor, acostumant á 'l espectador á aquesta série d' emocions, de tot punt anti-artísticas, doná lloch á que algú trobés los altres actes decaiguts, com no falta qui ho ha dit alabant fora de mida lo primer, sens darse compte que podia ser, precisament, tot al revés.

Lo segon acte nos sembla, de molt, superior al primer, l' acció se descapdella més armónica, y l' espectador sab á que aténirse, lluny de la baulamba del acte primer.

Lo *mal* fa progressos. Combina malvats plans pera realisar son desitj, y tot inclina á creurer que lo *be*, socumbirá. Aquest se mostra retut: N' Adeleta despitada, Galcerán plé de amargura y per dissort sempre aymants, donan

lloch á la escena VI que es potser la millor del drama, y la que fá pitjor lo Sr. Goula (diguemho de pas); Farrich es impotent. Sa diligencia, sembla, primer, que va á deturar lo triunfo del mal; pero sos esforços son nuls, lo cataclisme tè lloch.

Ja 't tinch al fi en poder meu

esclama lo comte.

¡Ferrandi!... ¡que Deu me valga!

te de dir desseguida.

Cau lo teló.

¿Ha triunfat lo *mal*, jau vensut lo *be*?

Heus aquí ja ben desllindat lo problema. Ab l' interés qu' implica la resposta, espera, l' espectador, l' acte tercer, del qual, algú ha opinat, que sobrava.

Res plau tant, després d' una nit de tempestat, com veure al sol ruhent espargirse per la terra, y mes quant amenassa novament l' huracá. Pera aixó l' escena dolsa, tebia, en la que 'l criminal arrepentit canta himnes á Deu, y que tant s' ha criticat perque 's diu que suspén l' acció del drama, nos agrada á nosaltres. Aquesta treva que 'l poeta dona á nostre cor cansat d' emocións nos sembla de bon gust; y més, acertada. Perque ¿no ha de ser precepte lo de comensar los actes, si 's vol débilment, pera donar lloch á la *gradació*, en l' acció parcial qu' en ells se desenrotlla, qu' es regla dramática?

Després lo cor experimenta una alegría: lo comte Arnald tè remordiments.

Jamay puch del pensament etc. (Escena II.)

Prompte los desdenys de N' Adeleta, y las prediccións del pretengut astrólech tornan á posar l' acció al plé, quant esclama lo comte (Escena V.)

¡Ah! si ha sagellat lo cel
ma perdició, ¡oh! allavoras
per l' infern qu' ha de fer fressa
lo qu' el cap tè de discorrer.»

y després (escena VIII.)

per 'l cel que no s' ha de di'
que no he lluytat ab lo cel.»

pero lo *mal* s' acobarda
y vol fingir ja; l' hora crítica s' acosta; en l' última escena encara duptém:

Si un pas donas

fita poso de sa vida
en son cor que tan adoras.

¿Qué va á sucsehir? Farrich resol lo problema.

Y á propósit. ¿No haguera trobat lo Sr. Ferrer altre medi pera impedir l' acció del comte, que no hagués sigut tan convencional com aquest? ¿No es molta casualitat que Farrich, á quí hem de suposar ignorant de lo que passa en l' escena, s' ensopegui á pujar per un abím que

«¡Deu del cel!.. Lo cap se'n vá
de mirá abaix»,

en lo moment precis?

Además, nosaltres, creyem que 'l drama debía acabar quant Farrich diu

¡El cel, comte malehit!

La solució está trobada, y ¿no es repugnant tractanse del *héroe* veure com ell, y encara N' Adeleta, oblidan crudelment al comte després d' estimbat, regraciantsen lo primer? («Farrich ¿com podré pagarte?») ¿L' espectador no podía ja suposar lo que resta, sensa qu' ho digués lo poeta, qu' haguera salvat aixís aquesta caiguda?

Lo *be*, triunfa perdonant. Feu d' un triunfo una venjansa y aquell pert, en general, tota la bellesa.

Tal es lo drama y lo que á nosaltres nos sembla respecte á l' acció. ¿Tè més defectes? Alguns altres ne podríam assenyalar, si l' espay de que disposem nos ho permetés; com també altres bellesas que no podém esmentar.

En quant als caràcters dels personatjes nos semblan massa exageradas las maneras y paraulas del jutglar en la II escena del primer acte, y en la IV del segon; y poch conforme ab lo d' Huch la bella y poética alusió á la lluna

blanca coloma perduda,

ab que comensa 'l drama.

Lo vers está esmaltat de pensaments bellíssims á voltas. En cambi ¿no es llástima qu' es trobi aixó:

¿qué pot sortir de ta boca
pot de coral plé de perlas?

En lo llenguatge, las més de las vegadas escullit y armoniós, hi apar un gran defecte. Lo senyor Ferrer y Codina ha estudiat los classichs espanyols, y aixó, que discretament, pot ser de gran utilitat, l' ha fet caurer á voltas en rasgos de malíssim gust, poch originals, y d' exit molt duptós.

G.

DIÁLECH ENTRE L' EBRO Y 'L TAJO.

LLEGIT PER SON AUTOR EN LA DARRERA VETLLADA DE QUARESMA EN LO «CENTRE CATALÁ.»

Feya anys, feya sigles que 'ls dos grans rius de la península no 's cuidaban més que d' executar sa tasca inacabable.

En la regió llevantina l' un d' ells y en la central l' altre; ab la ajuda tots dos de llurs respectius afluent, per valls, afraus y xaragalls extenian sos brassos fins al cim de las montanyas, y sostenint ab las neus y plujas lo gegantí combat que ha de durar mentres la terra duri, vuidaban de las aguas sobreras sas respectivas concas, deixantlas aptas per la vida en la forma en que actualment se manifesta. La naturalesa, per previsió ó per etzar, habia desllindat tant bé 'ls dominis de las duas corrents per medi de l' accidentació del terreno, que per més que haguessin de corre un bon trajecte quasi paralelas en sentit invers, no era possible que jamay se confonguessin la una ab l' altra ni que arribessin á barrejar sas aguas. La pau y l' armonía, donchs, podían ser perpetuas entre 'ls dos grans rius, ab tal de que cap de ells volgués jamay sostréures á la lley de la naturalesa, que 'ls habia imposat la germanó y no la confusió com condició precisa per la fertilitat de sas concas privilegiadas.

Mes un dia l' un d' ells va posarse com foll de supérvia, y desde 'ls penyals d' Albarracim ahont te sa naixensa, va comensar á cridar:

—¡Vull ser lo rey dels rius d' aquestas terras!

De bon principi l' altre ni va haberne esment. No cuidantse mes que de fer sa tasca, baixaba saltant y trincant de la cordillera cantábrica ahont reb los dolls de la Font Ibera, y moderant sos fochs al ser á la plana, després d' haber servit de fita entre las comarcas bascas y castellanas, se 'n entraba per Navarra portant la vida á sos prats y camps, fecundaba tot passant lo Aragó, y augmentant constantment en caudal y en recorts per sos tributaris de banda y banda, avans de morir en la mar llatina, retardaba son pas per besar las margas catalanas; tot mormolant suaument com si fos lo missatger constant de la bona germanó que regnaba entre totas las comarcas que beuen de sas aguas.

Y com mes distret estava 'l riu llevantí, mes alsaba sa veu l' altre. Volia fer sentir son crit de supérvia y va lograrho. Per medi de sos afluent va

acostarse á la ratlla aragonesa ahont neixen los del riu llevantí, y'ls afluents van servir d' intermediaris.

Tant bon punt com lo provocador va tenir la seguretad de ser sentit, va cridar mes fort que may:

—¡Vull ser lo rey dels rius d' aquestas terras!

Figureuvos la sorpresa del riu provocat. Com que qui mal no fa mal no pensa, may li habia acudit ser ni príncep y ni tant sols concebia que hi hagues quí pretengués ser rey. Per aixó fou que va accontentarse ab respondre:

—Aquí no hi ha reys ni subdits: aquí no hi ha mes que germans, que 's portan lo carinyo que la sang imposa.

Aquestas paraulas va dirlar l' Ebro en catalá, adoptant la llengua de sos riberenys de mes iniciativa. Al sentirho 'l Tajo, ni va deixar-lo acabar, y adoptant un tò imperatiu, va replicar en la parla de sas comarcas centrals:

—¡Calla, calla que 'm destrossas las aurellas, y ni t' entench ni 't vull entendre! La mèva llengua es rica, sonora y expressiva mes que cap altra de las conegudas. ¡Parla, donchs, la mèva llengua!

Lo riu llevantí va quedar un moment indecís. La imposició li repugnaba, pero la circumstancia de coneixe també la llengua de son provocador lo convidaba á emplearla.

—¿Qué faig?—va mormolar en veu baixa.—A! cap y á la fi es qüestió de poca entitat, y accedir es pot ser l' unich medi d' entendrens. ¡Tant se vál!.. Vaig, donchs, á respondreli en la séva llengua.

Y sens reparar que aquesta concessió 'l posaba lligat de peus y mans á la disposició de son provocador, va cambiar de llengua per manifestar que estava á sas órdres per discutir sas pretensions.

Al sentirho 'l riu central no va poder amagar un moviment de satisfacció, y en tò de convicció profunda, va exclamar en lo colm de la supèrvia:

—¡Jo seré 'l rey dels rius d' aquestas terras!

—¿Per quín dret, per quina lley?—va replicarli lo riu llevantí en son modest tò natural, que 's convertia quasi en humil per lo poch que li esqueya la nova llengua que no era del tot la seva.—¿En qué fundas tas pretensions evidentment injustificadas?

—¿En qué las fundo? ¿ho ignoras tal vegada?—cridá 'l Tajo augmentant á cada paraula l' accent de superioritat.—¿No sabs que jo atravesso las regions privilegiadas d' aquesta terra? ¿No sabs que jo beso la imperial Toledo? De mas aguas van beure 'ls Cids y Guzmans, los Alfonsos y Fernan-

dos, y ab l' alé que ellas donan, van tenirne prou per basar en una epopeya de set sigles la independència de la nació més gran que veurán los temps convertint una munió de petits regnes, comptats y senyorios deslligats, en la inmarsecible patria espanyola.

—¿Creus tal volta — replicá l' Ebro — que mas aigües no donan també alé? Ab tota ma forsa, m' he vist moltes vegades xafat baix lo pes de las galeras, que anaban al orient á fer tráfeh no sols de productes sino d' ideas civilisadoras. Jo las he vist mes de deu cops tornar victoriosas dels venecians y dels genovesos, dels turchs y dels grechs, dels sicilians y dels marselesos. De mas aigües van beure los Jaumes y 'ls Berenguers, los Rogers y 'ls Jofres, y en punt á alé poden posarse al costat dels héroes de que tant t' envaneixes. Si no van pendre tal vegada part tant activa en la epopeya de set sigles que van necessitar los teus per referse d' una desfeta de set dias, ni van fundar la gran nació de que m' parlas, per medi d' un' altra epopeya, sino tant brillant mes positiva, van organitzar la confederació catalana-aragonesa, sostenintla no ab lligaduras de forsa, sino ab llassos de germanó y respecte mútuo.

—¿Pretens tal vegada—digué 'l Tajo interrumpintlo—extendre lo sistema aragonés á tota la península? ¿Creus possible tal organisació en tota la patria espanyola?

—No ho sé ni vull saberho—respongué l' Ebro tot confós—y prou conversa, que la feyna m' espera. No ho sé ni vull saberho, porque no m' he fet may la ilusió de ser lo rey dels rius d' aquestas terras. Jo, com mos riberenys, só mes práctic que teóric, y per mes que vegi que aquella organisació 'ns convenia, ni he generalisat sos fonaments ni la tinch per ideal. No aspiro al predomini ni mos riberenys hi aspiran. Ells y jo nos reduhim á fer la nostra tasca. Lo treball tenim per divisa, y no pensém mes que en lo treball y tot ho esperém de la nostra activitat y poca peresa. La terra 'ns dóna fruyts y la mar riquesas. Ni sé més, ni més vull saber. Si tu tens horas vagativas per discutir, jo necessito las pocas que m' quedan pel descans. Déixam, donchs, d' una vegada, que demá es dia de matinas, y la estona que he gastat es per mi una verdadera pérdua. Los que vivim del treball no podem darnos lo luxo de perdre 'l temps en divagacions ni teorias, y queda en pau y en pau déixam.

—Duas paraulas y serán las últimas,—va cridar lo riu central ab aires de triunfador.—Al comensar te deya que vull ser lo rey d' aquestas terras y ara dech dirte que ho seré. Jo t' he obligat á parlar la meva llengua, cosa que

may hauriam fet jo ni cap dels meus. Nosaltres, donchs, tenim un amor propi colectiu que no teniu vosaltres. Las mevas aigües lo donan. Jo t' he exposat quins son los nostres ideals, y tu no 'n tens de cap mena. A la meva unitat esplendorosa, á la enlluernadora patria espanyola filla de la historia castellana, tu no hi oposas com podrías, la diversitat de patrias peninsulars, unidas pels llassos que agermanaban als catalans y aragonesos. Los teus riberenys son tal vegada mes reflexius; son indubtablement mes treballadors, pero aixó sol no 'ls basta. Los meus no disfrutan de cap d' aquestas condicions, pero tenen amor propi colectiu y temperament generalisador, y tot ho emplean per realisar l' ideal de dominació que han concebut fa sigles. Mentres sols vos cuidéu de treballar y atresorar riquesas; mentres no vullgueu perdre 'l temps en divagacions y teorias y ho espereu tot de la práctica, ni vos temém ni vos podém teme. Los pobles solen alcansar alló que 's proposan. Vosaltres vos heu proposat ser richs, y ho sereu sens dubte; pero nosaltres que 'ns proposem manar... vos tindrem sempre á las nostras órdres, mentres no cambieu de rumbo y proclameu ideals que oposar als nostres. ¿Creus tú que entre vosaltres y nosaltres pot ni haberhi lluyta? He comensat dient que volia, he seguit profetisante que seria, y acabo proclamant que:

—¡Só ja 'l rey dels rius d' aquestas terras!

L' Ebro ab prou feynas se 'l escoltaba. Habia tornat ab ardor á executar sa tasca, y omplía canals y rechs, y empenyía rodas y maquinaria per ajudar al treball de sos riberenys. Aquestos ni habian tingut esment de la conversa. Del dematí al vespre treballaban, y al arribar á l' hora sospirada del descans no 's cuidaban poch ni molt de lo que podia dir cap dels rius de la terra. La vida material los absorvía, y sols de tant en tant alguna fuetada que los fiblaba los feya sentir que 'l Tajo s' habia sortit ab la seva de ser lo rey d' aquestas terras.

Prou alguna vegada, tot besant las marjas catalanas, l' Ebro ha mormolat al oído dels riberenys sa conversa ab lo Tajo. Prou los ha revelat que 'l secret de la forsa d' aquest era l' amor propi colectiu, l' esprit de generalisació, y 'ls ideals que fan moure. Los riberenys no 's despertan, y treballa que treballarás, ni s' adonan de que 'l fruyt dels seus suhors se pèrt confós entre 'l llót del rey dels rius d' aquesta terra, desdixada y decaiguda á causa de la supèrvia que sas aigües donan.

VALENTÍ ALMIRALL.

A PROPÓSIT DELS DISCURSOS ACADÈMICHS

DELS SENYORS BALAGUER Y CASTELAR.

Si volguessim caracterisar ab una sola frasse lo volúm publicat per l' Academia de la llengua castellana contenint los discursos recentment pronunciats en ella per los Srs. Balaguer y Castelar, diríam que la arquitectura grega y la árab s' havían reunit pera formar un temple á Catalunya. Aquella arquitectura del poble ahont Vénus eixí de las marinas onas; aquella arquitectura bella, sí, pero severa; enlayrada, sí, pero no somniadora, aymanta de la línea recta com aquell front petit, aquell nas bonich, correcte, pero un xich fret de las donas gregas; aquella arquitectura es en lo meu humil concepte la millor expressió en pedra de lo que fan generalment ab la paraula los escrits del Sr. Víctor Balaguer.

Y aquella altre en que las líneas son casi sempre curvas ó tenen tendencia á serho; aquella que se sembla á una nit serena d' istiu en que, com ella, 'ns parla de Deu y de la terra tot al hora; que 'ns aixeca cridantnos á la vida del ánima, á la meditació, á la poesía, y cridantnos á la vida del cos, al plaher, á la prosa dels sentits, nos fa descendir ensemps; que es tan pródiga en adornos com en brillants lo manto de eixa nit; aquella que fa de cada pedra un delicat y minucios trevall d' argentería; aquella que com la palmera puja atrevidament més que los altres arbres y puja encara més y més com propositantse no escalar lo cel com los titans sino portar sas branques melancólicas mes aprop d' éll perque 'l sol, son aymat sultan, pugui besarlas un xich avans quan cada matí baixa á la terra á fer manyaguerías amorosas á tota la colla de sas esclavas las floretas y las herbas; aquella, dich, que va pujant com una palmera y després esclata en un manyoch de branques com lo sonet que 's guarda per l' últim vers son pensament més bell; aquella que porta amagat sota sos archs lo recort de las formas que tenen las hourís somniadas per l' adorador de Mahoma quan voluptuosa y mandrosament recolzat assobre d' un divan s' adorm tot veyent com s' arrodoneixen primer pera desferse després los núvols del fum del *hachich* que 's va consumint en sa llarga pipa; aquella arquitectura, en fí, en que tan bé 's combinan la grandiositat del tot ab lo luxo may vist dels detalls, es la que jo crech que realisa en la pedra lo que en la paraula D. Emili Castelar.

Caràcter es aquest de las obras del insigne orador que tal volta haurá perjudicat quelcom al Sr. Balaguer en lo concepte que de son discurs de recepció hagin format los lleugers y confiats en sos judicis.

Aquilatar en la mida que nostras forsas nos permetin lo mérit d' un y altre d' abdós discursos no ab lo criteri d' alguns, malhumorat y difícil sempre d' acontentar, sino ab lo del que considera y admira al poeta orador y al orador-poeta que 'ns ocupan, es lo que 'ns proposém fer en lo present article á que 'ns porta (pot ser massa tart per la circumstancia d' esser nostra revista mensual) la promesa que de parlarne en aquest número feu L' AVENS en lo anterior.

¿Quín es lo tema escullit per lo Sr. Balaguer? Quan no fa pas massa temps anunciaren los periódichs que, designat allavoras pera substituhir en la Academia á D. Joseph Selgas, venía á Catalunya, 's digué també que son treball de recepció debia versar sobre las literaturas regionals. L' assumpto prometía y quants s' interessan per novas de tal mena esperaren una verdadera y complerta apología d' aqueixas *desheredadas* qual mérit y rahó d' esser son tan pochi los qui 'ls reconeixen á Espanya fora de sas encontradas respectivas.

Si realment fou aquesta la primera intenció del Sr. Balaguer, lo vastíssim assumpto per éll escullit s' haurá modificat després; si la intenció fou la mateixa d' ara los periódichs ab son afany nover l' hi haurán fet més mal que bé sent inexactes. De totas maneras ningú ha especificat més la nova ó la ha rectificada en lo temps transcorregut, y avuy al arribar la desitjada obra en que per esser d' un académich tothom creu haverhi de trovar grans revelacions sobre lo mateix qu' á un altre ningú las demanaría, avuy en la mateixa terra del Sr. Balaguer més de quatre n' hi ha que trovan *deficient* son discurs, tal volta porque no es una historia detallada de cada literatura regional.

¡Oh profunditat de la crítica inmodesta que ni l' esperit de germanó del catalanisme ha pogút impedir que prenguéis estada en las lletras catalanas! Ella que tants homes sab reduhir á pols ab un sonrís despreciatiu, no ha sapigut solsament llegir, no ha sapigut veurer eixas paraulas en lo comentament de la obra de que parlém: «esto me induce á escoger un tema *que nos obligue á discurrir sobre el significado é importancia de las literaturas regionales* y á examinar un grave problema, á cuya resolucion hay que ir con inflexible, pero prudente firmeza.»

Entenguis be: lo tema no es precisament las literaturas regionals sino un que ha d' obligar al orador á parlar d' ellas per afinitat.

¿Quín es aquest? Ben clar se veu.

Lo Sr. Balaguer té fets ja de temps grans estudis sobre 'ls trovadors pro-
vensals y sa influencia en Castella; en los últims anys ha pogut aumentar-
los y ara al haver de parlar en la Academia ha volgut donar á coneixer en
part los fruyts recullits per éll desde la publicació de sa gran obra sobre 'l
mateix assumpto. Pero per altra banda la idea de cridar la atenció envers
las literaturas que viuhen en Espanya al costat de la castellana l' hi ha fet
comensar per donar una rápida ullada á cada una. Tal volta es vritat que
lo primer qu' éll se proposés fora parlar extensa y únicament d' aquestas;
tal volta veyent després lo vasta qu' era la materia renunciá á ferne l' ob-
jecte principal de son discurs.

Aqueixa dualitat de propósitos ha perjudicat sens dupte la claritat de son
travall. No es fácil formarse á la primera lectura una idea cabal de lo que
l' autor vol probar. Aixís la frivolitat madrilenya, aqueixa migrada imita-
ció de l' *esprit* francés, ha pogut preguntar ab to de suficiencia: «¿qué ha
dit en Balaguer?—Donchs rés, s' ha apresurat á demostrar que venía á con-
vertir l' *espanyol* en catalá,» frase tan injusta quan vol dir que lo castellá
de son discurs no es prou castís com quan vol significar que es sols una
pretensió risible lo probar ab datos, inqüestionables de tan clars, que la
llengua castellana deu més de lo que 's pensa á la catalana.

Es natural ¿cóm havían d' admetreho los que s' han ficat al cap, sense
estudiarho ántes, que la segona no es més qu' una corrupció de la primera
y no una llengua independenta qu' ha pres molta cosa d' aqueixa com la
castellana n' ha pres també de la catalana y de moltas altres?

Pero deixém aixó y torném al discurs del Sr. Balaguer.

Un dels cárrechs que se l' hi han fet es lo d' esser poch original y no
falta qui ha dit clarament que tot lo que éll ara, ja 'ns ho havia dit avans lo
Sr. Milá. No 'ns ho sembla aixís á nosaltres. Vritat qu' en sa erudita obra
sobre 'ls trovadors hi ha lo embrió de lo dit per lo Sr. Balaguer, pero l'
autor de la cansó del Pros Bernat consigná alguns dels fets (no tal com lo
Sr. Balaguer porque de lo contrari l' estudi propi d' aquest no semblaría
que ho fós) mes sense treure la consecuencia. Lo Sr. Balaguer ve ara y ho
fa havent acudit avans per sí propi á las mateixas fonts á qu' acudiren sos
predecessors en eix estudi y haventse asimilat d' una manera original, se-
va, exclusiva, los dats que cada hú ha usat segons son saber y entendre.

Conseqüencia es aixó del modo d' esser de sas facultats intellectuals: las
del un son esencialment analíticas las del altre sintéticas principalment. ¿Se

volia potser que tragués del no rés algun poeta provensal per ningú avans descobert? ¿Se pretén acás qu' un académich quan parli de cosas d' erudició hagi de tenir vista més fonda que 'ls que no ho son y descobrir en los llochs per altres visitats lo que ningú ha vist?

Pera nosaltres lo discurs del Sr. Balaguer sense esser *cosa del altre mon*, (á lo qual no 's presta gayre l' assumpto) sobre tot pera los catalans que saben ja de que 'ls parla, no es digne de las censuras que se l' hi han dirigit y produhirá un gran be á la llengua y lletras de Catalunya. Molts son fora d' ella los que reberán un raig de llum ab la revelació de que lo llenguatge castellá deu no pocas paraulas al catalá; alguns potser los que se n' aprofiten pera deduhir importants conseqüencias. La Academia mateixa pot treure tal volta més profit de la recepció de nostre poeta que de la de molts altres que per haverse fet un nom, posat als núvols no injusta pero sí exageradament, reclaman un lloch en lo aplech dels immortals que «fixan, netejan y donan esplendor.» Bona prova d' aixó es ja la llista de paraulas que en una nota presenta lo nou académich com dignas d' esser inclosas en lo diccionari castellá, prenentlas del catalá, del aragonés, del gallego y del asturiá. Algunas n' hi ha tan propias, tan bellas y expressivas que no duptém en afirmar que tart ó dejorn han d' admétres.

Y heus aquí com desbarra llastimosament lo crítich madrileny D. Leopold Alas més conegut per Clarin quan exclama: «¡vaya una sortida! ¿Qué significa la literatura catalana y son idioma—com ells diuhen—en la literatura castellana?» Per haver pensat aixís careix lo castellá d' infinitat de frasses ó paraulas que tenen la llengua catalana y las demás regionals y que son notables per sa concisió y no pocas vegadas per lo expresivas. En cambi no hi ha cap reparo en péndrerne contínuament del francés.

Y ja que per segona vegada citém paraulas d' un article publicat en lo periódich de Madrid *El Progreso* no hem de passar sense posar en relleu la lleugeresa ab que lo Voltaire de la crítica castellana denigra lo discurs en qüestió.

«A vuestra bondad que no ciertamente á mis merecimientos» copia lo senyor Alas y luego afeigeix: «vaya por emes, si tiene una espiga de trigo en la boca se la traga.» No obstant, ¿quín es lo escriptor per correcte que siga, al qual no se l' hi hagi escapat alguna frase per l' istil sense que son orella se 'n adonés? Vosté mateix, Sr. Clarin, acabava d' escriurer un xich avans: «decid, ¿qué dijo Balaguer? Pues... lo que dice etc.» Vagi per las dentals podria *dírseli* també, si arriba á tenir una dent un xich fluixa la feya saltar ab algun d' aquets quatre cops de llengua.

«El Sr. Balaguer dice que los académicos lo habían elegido para que tuvieran *legítima* representación las literaturas regionales y esto es poca modestia,» escriu després. Aquí precis es confesar que lo Sr. Clarin no coneix lo diccionari de l' Academia perque de lo contrari bé haguera vist que en la primera acepció la paraula *llegítim* equival á dir *de lley*. No existeix per lo tant la inmodestia que maliciosament ó de mala fé suposa.

«Aquellos yerran que al escribir la historia... etc.» Castizo hipérbaton exclama lo crítich y no obstant tant ho es, per més que no sigui molt usat y xoqui á primera vista, que nosaltres recordém haverlo vist en los clásichs.

No basta aixó, Clarin ha de criticar fins lo que 'l Sr. Balaguer denomin subjectiva á la poesía provensal y Clarin demostra ab aixó que no coneix tal poesía ni poch ni molt ó que s' empenya en oblidarla sols per afany criticayre.

Pero prou 'ns hem detingut ja ab aquesta digressió y lo discurs del senyor Castelar nos está esperant.

Poch dirém d' ell tant perque interessa menys á Catalunya y á nosaltres nos manca espay com perque los discursos del eminent orador son rosas de cent fullas que val més contemplar en conjunt que mustigar volent sométreles á análsis.

Frasses admirables, copiosa y varia doctrina y cabal coneixement de la antigua literatura catalana, son, junt ab la imaginació de gran poeta que tothom regoneix al Sr. Castelar y ab las dots de gran pensador que molt poch l' hi escatimarán, las qualitats que més sobresurten en son discurs, obra mestra considerada com á rápida, complerta y bellísima ressenya de historia literaria.

Llástima que no hagi parlat més extensament de la part moderna que ha volgut abarcar en una sola frase.

RAMON D. PERÉS.

LO VER AMOR.

Morí la meva mare,
 desde llavors
 demunt sa fossa prego
 un cop lo jorn.
 De *pensaments* ne sembro

sa fossa aprop :
molt n' aymava á la mare
ella á mí molt.

Dias y anys d' allavoras
n' han passat molts
y á demunt de sa fossa
prego encar jo.

Mes tart sent d' una nina
fael aymador
prenguéla de mos brassos
la crudel mort.
Molt plorí la mia mare,
més la mia amor.
De *rosas* vaig plantarne
sa fossa aprop,
y en dos fossas resava
un cop lo jorn.

Dias y anys d' allavoras
n' han passat molts ;
demunt d' una fossana
prego tan sols.

Las *rosas* de la tomba
secas ne son,
los *pensaments* floreixen
¡ Mare del cor !
A. FERRER Y CODINA.

LA PRIMERA ESPERANSA.

SONET.

Quan penedit y amant fidel á l' hora
Adam sas queixas á los vents fiava,
Eva sos dóls aconhortar cercava
parlantli ab veu d' amor consoladora.
— Qui veu lo Paradis y no s' anyora

desterrat en lo mon, Adam clamava,
qui pensa y sent y avergonyit no acaba
sent Rey d' un mon, veurers esclau y fora!

Y Eva li deya:— Amant lo dol s' oblida;
la fé mata lo corch de la recansa
y la mort será l' auba de la vida.

Y 'l bálsam sentint éll de la esperança:
—Es cert, respon, l' amor que aquí 'ns convida
del que 'ns guardan al Cel n' es la fiança.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

NOVAS.

La abundancia d' original nos obliga á suprimir en aquest número la secció de bibliografía y á deixar per lo vinent la crítica del drama «Un home polítich» y la lámina del «Llibre Vert» que prometerem. Advertim además á nostres subscriptors que estém trevallant per introduhir algunas millores materials en nostra Revista, y aumentar lo número de planas sense variar lo preu. Com veurán ja avuy comensém á fer aixó últim.

Un llibre important ha vist la llum no fa gayre en Madrit: las obras en prosa de D. Manel de la Revilla recullidas y publicadas per aquell Ateneo. Un article hi hem trovat á faltar y es lo que escrigué lo crítich madrileny parlant de la Atlántida de nostre Verdaguer. ¿Haurá cregut l' Ateneo poch digne l' article ó la obra judicada en éll?

Sarah Bernardth qu' á mes d' actriu y esculptora es també escriptora anuncia pera lo próxim mes d' Abril la publicació de sas «Memorias de teatre.» Veurém quin judici formarà en ellas de Barcelona.

Desde 'l dia 8 del próxim Abril, nostres antichs subscriptors d' un any podrán passar á recullir lo primer volúm de *Catalunya per sos rius, Lo Freser*.

RECLAM.—Quedan encara algunas coleccions dels números de L' AVENS que sortiren en l' any passat. Per esser escassas s' han posat á 8 rals una y s' trobarán en l' Administració.

Imprempta de L. Obradors, carrer de S. Ramon, 4.